

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ГАЛИЧИНІ НАПЕРЕДОДНІ ПРИЄДНАННЯ ДО СКЛАДУ АВСТРІЙСЬКОЇ МОНАРХІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII СТ.

Борис І. Р.,

*аспірантка кафедри історії держави, права та політико-правових учень
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-7667-1026>

e-mail: iryana.borys28@gmail.com

Борис І.Р. Становлення та розвиток банківської системи у Галичині напередодні приєднання до складу Австрійської монархії в другій половині XVIII ст.

У статті проаналізовано особливості становлення та розвитку банківської системи у Галичині напередодні приєднання до складу Австрії в другій половині XVIII ст. Зазначено, що початки банківської справи в Галичині сягають епохи Середньовіччя, зокрема в період її перебування у складі Речі Посполитої. Банківська система Галичини у складі Речі Посполитої формувалася та функціонувала відповідно до загальних тенденцій розвитку банківської справи в Європі.

Встановлено, що створення перших банків у Речі Посполитій пов'язано з розвитком міських центрів і ремесла. Банківські дома з кожним десятиліттям набували все більшого значення. Вони надавали позики польським королям і містам (відомо про надання позик місту Львові), виступали посередниками в отриманні позик за кордоном. Поступово банківська справа у Галичині в складі Речі Посполитої почала відокремлюватися від торгівельної справи. Стали з'являтися люди, яких називали «банкірами» і для яких кредитний бізнес був основним заняттям. Першим банкіром у Польщі, який назвав себе таким іменем, був Адам Зімман.

Показано, що у XVIII ст. в Галичині було створено декілька банків, які діяли як комерційні установи і здебільшого обслуговували торгівлю та промисловість. У Галичині кредити приватним особам у XVII–XVIII ст. надавали власники великого капіталу. Відомо, що в середині XVII ст. львівське міщанське братство при Успенській церкві допомагало своїм членам безвідсотковими позиками. Тоді ж почали з'являтися добродійні кредитні установи, подібно до європейських Побожних банків (Montes pietatis). Побожні банки були створені церковними організаціями, часто єзуїтами, з метою надання позик населенню за порівняно нижчі процентні ставки, ніж це робили окремі приватні особи. Ці банки були частиною боротьби церкви з лихварством. Вони зазвичай забезпечувалися пожертвами й внесками церковних організацій та багатих людей. Гроші, отримані від цих джерел, використовувалися для надання позик населенню під заставу. У багатьох випадках побожні банки відмовлялися від стягнення процентів з позик та навіть прощали борги, якщо позичальник не мав можливості повернути позику. Побожні банки були популярними у Речі Посполитій, особливо серед біднішого населення, яке не могло собі дозволити погашати високі процентні ставки приватних фінансових установ або осіб. Однак, з часом побожні банки стали менш популярними через збільшення конкуренції з боку приватних банків, а також через зниження інтересу церковних організацій до їхньої підтримки.

Аргументовано, що у Галичині в складі Речі Посполитої у XVII ст. зародилася банківська справа. Прообразами банків були кредитні товариства або т. зв. побожні банки, які виконували позичкові функції. Вони спершу спеціалізувалися на іпотечних позиках і короткострокових кредитах. Першою інституцією такого плану у Львові став Вірменський побожний банк. Одночасно з розвитком торгівлі та промисловості у XVIII ст. все більшого значення стали набувати банківські установи. Вони приймали депозити передусім від більших землевласників і надавали позики. Банківські дома навіть надавали позики польським королям і містам, зокрема Львову. Попри активізацію банківської діяльності у XVIII ст., банківська система в Галичині у складі Речі Поспо-

литої була розвинута слабо, а юридичне регулювання стосувалося здебільшого питань відсотків за надані позики.

Ключові слова: банки, банківська діяльність, банківська система, Галичина, Австрійська монархія.

Boris I.R., Formation and development of the banking system in Galicia on the eve of joining the Austrian monarchy in the second half of the 18th century.

The article analyzes the peculiarities of the formation and development of the banking system in Galicia on the eve of joining Austria in the second half of the 18th century. It is noted that the beginnings of banking in Galicia date back to the Middle Ages, in particular, during its stay as part of the Polish-Lithuanian Commonwealth. The banking system of Galicia as part of the Polish-Lithuanian Commonwealth was formed and functioned in accordance with the general trends in the development of banking in Europe.

It has been established that the first banks in the current sense of the word began to appear in the Polish-Lithuanian Commonwealth with the development of urban centers and crafts. Banking houses became more and more important every decade. They granted loans to Polish kings and cities (it is known that they granted loans to the city of Lviv), acted as intermediaries in obtaining loans abroad, in in Viennese banks. Banking activity in Poland since the Middle Ages has been carried out by merchant families, the most prominent of which were Schwartz, Boner, Montelupi, Volchek, Jezyfowicz. Gradually, banking business in Galicia as part of the Polish-Lithuanian Commonwealth began to separate from the merchants. People began to appear who were called «bankers» and for whom credit business was the main occupation. The first banker in Poland who gave himself this name was Adam Zimman.

It is shown that in the 18th century several banks were established in Galicia, which acted as commercial institutions and mostly served trade and industry. In Galicia, loans to private individuals in the XVII–XVIII centuries. provided by owners of large capital. It is known that in the middle of the XVII century. the Lviv burgher brotherhood at the Dormition Church helped its members with interest-free loans. At the same time, benevolent credit institutions began to appear, similar to the European Pious Banks (Montes pietatis). Pious banks were established by ecclesiastical organizations, often Jesuits, to provide loans to the population at comparatively lower interest rates than individual private individuals. These banks were part of the church's fight against usury. They were usually supported by donations and contributions from church organizations and wealthy people. The money received from these sources was used to provide loans to the public against collateral. In many cases, pious banks refused to charge interest on loans and even forgave debts if the borrower was unable to repay the loan. Pious banks were popular in the Polish-Lithuanian Commonwealth, especially among the poorer population who could not afford the high interest rates charged by private financial institutions or individuals. However, over time, religious banks became less popular due to increased competition from private banks, as well as a decrease in the interest of church organizations in supporting them.

It is argued that in Galicia as part of the Polish-Lithuanian Commonwealth in the 17th century. banking was born. The first bankers were rich burghers, such as the German Valerian Alembek, the Greek Konstantin Korniakt, or the Campian family. Prototypes of classical banks in the current sense of the word were credit societies or so-called pious banks that performed lending functions. They first specialized in mortgage loans and short-term loans. The Armenian Pious Bank became the first institution of such a plan in Lviv. Simultaneously with the development of trade and industry in the 18th century. banking institutions began to acquire more and more importance. They accepted deposits primarily from larger landowners and provided loans. Banking houses even provided loans to Polish kings and cities, including Lviv. Despite the intensification of banking activity in the 18th century, the banking system in Galicia as part of the Polish-Lithuanian Commonwealth was poorly developed, and legal regulation was mostly related to issues of interest on loans granted.

Key words: banks, banking activity, banking system, Galicia, Austrian monarchy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах одним з пріоритетних напрямом державної політики є зміцнення банків. Адже ефективна банківська діяльність є запорукою розвитку ринкової економіки. В умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів сфера банківської діяльності зазнає змін, що позначається на формуванні понятійно-категоріального апарату. Серед науков-

ців відсутня єдина думка щодо трактування банківської діяльності: одні зосереджують увагу на суб'єктному складі, інші – на об'єктному; треті вважають, що банківську діяльність необхідно оцінювати виходячи із визначення меж тієї сфери соціально-економічного життя чи тих суспільних відносин, регулювання яких повинне здійснюватися самим банківським правом; четверті акцентують увагу на формах банківської діяльності. Відсутність єдиної думки щодо трактування банківської діяльності зумовлює необхідність подальшого вивчення історії становлення та розвитку правового регулювання банківської діяльності в Україні.

Особливий інтерес має ґрунтовне й комплексне історико-правове дослідження становлення і розвитку правового регулювання банківської діяльності у Галичини в складі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 рр.). Історико-правові аспекти становлення і розвитку правового регулювання банківської діяльності у Галичини в складі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 р.) матимуть безперечно велике пізнавальне, історико-теоретичне та практичне значення. Дослідження в історико-правовому контексті дає змогу насамперед заповнити прогалини в історико-юридичному знанні про еволюцію становлення і розвитку правового регулювання банківської діяльності у Галичини в складі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 р.) і на цій основі досягти головної мети – створення неупередженої об'єктивної концепції розвитку банківської системи в сучасній Україні.

Метою статті є історико-правовий аналіз становлення та розвитку банківської системи у Галичині напередодні приєднання до складу Австрійської монархії в другій половині XVIII ст.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, у 1387 р. Галичина (землі колишнього Галицького князівства) була приєднана до складу Польського королівства (з 1569 р. – Речі Посполитої) [1, с. 628]. З 1464 р. вона була складовою фінансово-господарського комплексу цієї країни. Початки кредитного ринку у Галичині пов'язані з заснуванням банківських домів, які були посередницькими установами між власниками капіталу та особами, котрі потребували фінансових ресурсів. Банківські установи й модерна фінансова система кредиту й депозитів були поступово привнесені у Річ Посполиту із Західної Європи. Як констатував у свій час дослідник банківської справи Михайло Тимофіїв (стилістику збережено), «наше народне господарство не сотворило цих форм само, а, навпаки, мусіло розвиватись у поставлених цією системою зверху рамках» [2, с. 18].

Зародження та становлення окремих елементів та інститутів банківської справи в Галичині сягають епохи Середньовіччя. Грошові операції здійснювали купці, орендарі, різного роду міняйли та лихварі. Лихварство було серйозною економічною та соціальною проблемою, викликаною відсутністю доступу до дешевих кредитів як для селян, так і для ремісників [3, с. 74]. Позики надавали переважно єврейські банкіри, на яких не поширювалася церковна заборона на відсотки за позики. Закон забороняв євреям-позикодавцям стягувати понад 1 грош штрафу на тиждень за позики, надані без застави. Водночас, єврейським банкірам було заборонено надавати позики під заставу нерухомості, що суттєво обмежувало їхню роль у банківській справі. Банкіри-християни зі свого боку намагалися обходити заборону нарахування відсотків, вигадуючи різноманітні хитромудрі схеми [4, с. 88–106].

З пізнього Середньовіччя, у Речі Посполитій, як і в інших європейських країнах, виходять з ужитку юридичні заборони нарахування відсотків за надані позики. Поступово відкрилися легальні можливості здійснювати фінансові операції з економічною вигодою. Перші банкіри заробляли на обміні і розміні монет, тісно співпрацюючи з торговельними компаніями чи окремими купцями [5, с. 7]. Світське законодавство стало дозволяти нарахування відсотків, а релігійні організації дозволили це робити з 1635 р. Одночасно почав визначатися максимальний відсоток, перевищення якого каралося (спочатку він становив 8%). При цьому встановлено єдину максимальну ставку для світських осіб (включаючи євреїв) на рівні 5%, а для духовенства – 3,5% [6]. Таким чином закладалися основи банківської діяльності у Речі Посполитій й зокрема в Галичині.

Використання монет у Середньовіччі ускладнювалося якістю монет, оскільки існувало багато підрбок [7, с. 14]. Розпізнавання справжності монет й їхній обмін перейшли в руки фахівців, у більшості випадків золотарів, які ходили зі своїми столами по ярмарках та базарах і міняли бажаним гроші. Від столів (*banca*), на які вони кидали монету, щоби по брязкоту розпізнати її вартість, цих людей почали звати банкірами [8, с. 19]. Тож, назва «банк» походить від італійського слова «*banco*» («стіл»), що означає прилавок, за яким купці обмінювали гроші [9, с. 5]. Почавши свої операції з розміну монет і заробивши на цьому певні статки, перші банкіри заводили знайомства в торговельних колах. У той час фінансові послуги були міцно пов'язані з комерційною

діяльністю. Пересвідчившись, що їхні «зобов'язання» ціняться на ринку вище (чи принаймні не нижче) монет і на цьому можна заробити, банки стали поширювати свої зв'язки у комерційному світі [10, с. 7-8].

Обмін золота на векселі, надання позик і згодом прийом готівкових вкладів від пізнього Середньовіччя стали сферою діяльності т. зв. банківських домів, які зазвичай належали заможним купецьким родинам, які також вели звичайну комерційну діяльність. Банківською діяльністю займалися не тільки купці, але й церква та деякі релігійні ордени. У ранній Новий час з'явилися перші банки (комерційного характеру), зокрема в Генуї (1586), Венеції (1587), Мілані (1593), Амстердамі (1609), Гамбурзі (1619), Роттердамі (1635). Спочатку вони були лише посередниками в проведенні платежів і лише з другої половини XVII ст. почали займатися кредитуванням у більших масштабах, чим значно сприяли розвитку грошового господарства та ринкової економіки (капіталізму) [11, с. 41–60]. Спочатку банк в Амстердамі, а згодом банки і в інших країнах Європи, аби уникнути непорозумінь з клієнтами, стали вираховувати вклади не на номінальну кількість вкладених монет, а на дійсну вартість вагових частин цінного металу [12, с. 5].

На межі XVII–XVIII ст. почала формуватися практика використання депозитарних розписок для регулювання розрахунків між купцями. Золотих, срібних і мідних монет не вистачало для розрахунків, що привело до появи паперових грошей [13, с. 21]. Вони випускалися купецькими банками в обмін на депоновані злитки або монети та сприяли полегшенню торгівлі. Випуск банкнот незабаром став надзвичайно прибутковою діяльністю, оскільки було помічено, що немає потреби підтримувати повне покриття в злитках випущених банкнот, тому що лише певна частина вкладників звернулася до обміну у визначений час. Це призвело до надмірної емісії банкнот, що спочатку мало навіть позитивні наслідки, такі як пришвидшення розвитку торгівлі, виробництва, а згодом й активізацію всієї економіки. Прискорилося також первинне нагромадження капіталу, динамічно розвивався ринок. Однак невдовзі виявились і негативні сторони «надемісійної» діяльності комерційних банків – випадки їх неплатоспроможності (численні банкрутства), падіння довіри до банків і негаразди у всій економіці [14, с. 5]. Чому так сталося? Населення спочатку боялося сфальшованих монет і охоче приймало банкноти. Коли кількість банкнот на ринку зросла, це знецінило їх; населення прагнуло обміняти банкноти на золоті монети, а банки були не в стані забезпечити це сповна. Банкноти стали втрачати довіру, а їх емісенти – довіру населення [15, с. 23].

Банківська система в Галичині у складі Речі Посполитої формувалася та функціонувала відповідно до загальних тенденцій розвитку банківської справи в Європі. Традиція банківської справи сягає XV ст., коли в Кракові (Західна Галичина) були засновані перші банківські дома. Наприкінці XVI ст., за прикладом Італії, єзуїти в Речі Посполитій почали засновувати церковні банки. Їхній капітал формувався в основному за рахунок благочестивих пожертвувань жертводавців і невеликих депозитів [16, с. 187]. У 1585 р. з ініціативи Петра Скарги було засновано Побожний банк, який надавав позики під низькі відсотки під заставу дрібної нерухомості. Наприкінці XVII – на початку XVIII ст. все більшу роль відігравали кагальні банки, які утримувалися єврейськими громадами. З початку XVIII ст. кагали, що складалося з найзаможніших купців і використовували паперові векселі монополізували позичкові операції у своїх руках. Кагальні банки не мали значних власних коштів і переважно використовували депозити аристократії та монастирів. Підраховано, що в середині XVIII ст. їхній капітал становив близько 2,5 млн. золотих, з яких на духовенство припадало близько 1,5 млн. зол., а аристократії близько 1 млн. зол. Серед найбільших кагальних банків того часу були і два галицькі банки – у Кракові (капітал 475 тис.) і Львові (380 тис.) [17, с. 88].

Перші банки у нинішньому розумінні того слова у Речі Посполитій почали з'являтися з розвитком міських центрів і ремесла. Банківські дома з кожним десятиліттям набували все більшого значення. Вони надавали позики польським королям і містам (відомо про надання позик місту Львові), виступали посередниками в отриманні позик за кордоном, у т.ч. у віденських банках [18, с. 187]. Банківську діяльність у Польщі з часів Середньовіччя провадили купецькі родини, найвизначнішим з яких були Шварц, Бонер, Монтелупі, Волчек, Єзифович. Поступово банківська справа у Галичині в складі Речі Посполитої почала відокремлюватися від купецтва. Стали з'являтися люди, яких називали «банкірами» і для яких кредитний бізнес був основним заняттям. Першим банкіром у Польщі, який назвав себе таким іменем, був Адам Зімман [19, с. 10].

У XVIII ст. в Галичині було створено декілька банків, які діяли як комерційні установи і здебільшого обслуговували торгівлю та промисловість. У Галичині кредити приватним особам у XVII–XVIII ст. надавали власники великого капіталу. Відомо, що в середині XVII ст. львівське міщанське братство при Успенській церкві допомагало своїм членам безвідсотковими позиками. Тоді ж почали з'являтися добродійні кредитні установи, подібно до європейських Побожних банків (*Montes pietatis*). Побожні банки були створені церковними організаціями, часто єзуїтами, з метою надання позик населенню за порівняно нижчі процентні ставки, ніж це робили окремі приватні особи [20, с. 15]. Ці банки були частиною боротьби церкви з лихварством. Вони зазвичай забезпечувалися жертвами й внесками церковних організацій та багатих людей [21, с. 101–112]. Гроші, отримані від цих джерел, використовувалися для надання позик населенню під заставу. У багатьох випадках побожні банки відмовлялися від стягнення процентів з позик та навіть прощали борги, якщо позичальник не мав можливості повернути позику. Побожні банки були популярними у Речі Посполитій, особливо серед біднішого населення, яке не могло собі дозволити погашати високі процентні ставки приватних фінансових установ або осіб. Однак, з часом побожні банки стали менш популярними через збільшення конкуренції з боку приватних банків, а також через зниження інтересу церковних організацій до їхньої підтримки [22, с. 134].

Зусиллями вірменського братства було створено банк, який заробляв гроші для добродійної діяльності [23, с. 394]. Основними заставами для отримання позик були нерухомість та рухоме майно, а також цінності, такі як коштовності (срібні і золоті речі), меблі. Позики видавали на один рік і лише членам братства. Процентні ставки в банку були набагато низькими, тому банк став дуже популярним серед місцевого населення. Вартість застави («фантів») мала удвічі перевищувати суму позики. Якщо термін позики завершувався, але позичальник не повертав позичку, то йому тричі нагадували. Коли ж нагадування не спрацьовували, банк продавав заставлені речі. Банківський відсоток у Вірменському побожному банку складав 8%.

В 1728 р. у Львові було створено ще три вірменські банки – при братствах Святої Трійці, Непорочного Зачаття і Непорочного Зачаття Язловецької Діви Марії [24, с. 394]. Як правило, під заставу вірменські банки брали золото і срібло, але під кінець XVIII ст. й інші речі, наприклад зброю. Капітал вірменських банків зростав також і за рахунок пожертв добродійців (середні пожертви від 500 до 3 тис. зол.). Серед тих, хто позичав гроші у вірменських банків було дуже широке коло осіб, у т.ч. навіть львівський хорунжий Дідушицький, князі Сапіга і Любомирський, вірменський архієпископ Якуб Августинович (передав у заставу срібну тацю і десять срібних салатниць) [25, с. 395]. Окрім побожних банків, у Речі Посполитій діяли приватні банки, які займалися комерційною діяльністю та позичали гроші під достатньо високі проценти. Такі банки переважно обслуговували торговців та промисловців. Однією з характерних особливостей фінансової системи Речі Посполитої у XVII–XVIII ст. було існування «концесій» – особливих привілеїв, що надавалися підприємцям іноземного походження для створення та управління фінансовими установами, включаючи банки. Це стало можливим завдяки відсутності в Речі Посполитій власної розвинутої банківської системи та залученню іноземного капіталу [26, с. 61].

У Речі Посполитій функціонувала саксонська монетна модель, хоча грошової інтеграції монархії не відбулося. З 1741 р. гострою проблемою стали фальшиві польсько-саксонські монети, що карбувалися в Сілезії. Ця проблема загострилася під час Семирічної війни. Фінансові реформи 1766–1787 рр. до певної міри впорядкували грошову систему. У результаті першої реформи в Польщі запроваджено талер; у результаті другої реформи відбулася девальвація талера приблизно на 4%, тому що талери випуску 1766 р., які містили занадто багато срібла, «втєкли» до Пруссії. В ситуації складної економічної ситуації така «втєча» виглядала загрозливою для держави [27, с. 87].

Загалом, у XVIII ст. Річ Посполита відставала у фінансовій сфері від інших країн Європи, що призвело до потреби у модернізації банківської системи. Виник запит на забезпечення порядку в грошовій системі й правовій системі функціонування банків. Цим вирішила скористатися державна влада, побачивши вигоду для себе. Держава, стабілізувавши та впорядкувавши грошову систему, створила умови для розвитку капіталізму, заручившись підтримкою все більш впливової буржуазії. Держава також закріпила за собою право нагляду за діяльністю банків, що означало посилення її економічної та політичної функції. Крім того, банки – в обмін на емісійні привілеї – були зобов'язані кредитувати потреби держави. Так, почалося з обмеження свободи емісії для всіх банків, а потім обмежено й саму кількість банків, уповноважених випускати банкноти [28, с. 43]. Наприкінці XVII ст. почали виникати банківські установи з емісійними правами, які

вважають початковим етапом сучасного інституту центрального банку. Найстарішим емісійним банком у Європі був державний Sveriges Riksbank (Банк Швеції), створений у 1668 р. на основі приватного банку – Stockholms Banco [29, с. 265].

Заснування публічного банку в Речі Посполитій у другій половині XVIII ст. викликало серед урядовців гострі дискусії. Це було викликано необхідністю навести лад у фінансових справах. Одним із шляхів впорядкування фінансів мало бути створення національного банку і збільшення доходів держави. Необхідно взяти до уваги і ще один фактор: потреба створити Національний банк обумовлювалася прагненням обмежити доходи банкірів, які багатіли в результаті їх комерційної діяльності, надання кредитів державі або посередництва в запозиченні грошей за кордоном [30, с. 85]. Створення державного банку мало бути спробою звільнити Річ Посполиту від впливу сусідніх імперій, що гальмувало розвиток польської економіки.

В процесі становлення та розвитку банківської системи у Галичині напередодні приєднання до складу Австрійської монархії (в другій половині XVIII ст.) брався до уваги, серед іншого, і міжнародний досвід. Адже створення центральних державних банків у передових державах, зокрема в Швеції (Sveriges Riksbank), Англії (Bank of England) і Нідерландів, оздоровили грошову систему цих країн і сприяли зростання економіки в цілому [31, с. 265-266]. Причини створення центральних банків у Європі були пов'язані з необхідністю організації грошової системи цих країн, порушеної діяльністю комерційних банків, надмірною емісією банкнот без належного забезпечення [32, с. 103]. Центральні банки в Європі були створені на межі XVII–XVIII ст. на основі емісійного і кредитного банків як змішана грошова установа. Його діяльність почалася з надання державі банкнотної позики під високий відсоток, що прирівнювалося до привілею емісії банкнот. Первісний емісійний банк був установою, яка поєднувала грошово-кредитні завдання, за винятком довгострокової кредитної діяльності [33, с. 43]. Річ Посполита у вказаний час так і не створила центрального банку, але ідеї про його заснування у XVIII ст. почали виникати.

Активний громадський діяч Станіслав Конарський у 1763 р. запропонував заснувати державний банк за зразком діючих банків в деяких країнах Європи. У наступні роки розглядалися плани створення такого банку та випуск паперових грошей. Вже після першого поділу Речі Посполитою на сеймі 1786 р. Станіслав Август висунув ініціативу про впорядкування банків і ломбардів, але жодних конкретних заходів здійснено не було. Лише під час повстання Тадеуша Костюшка була створена Білетна казначейська комісія і випущені в 1794 р. перші польські паперові гроші [34, с. 187].

В історії Речі Посполитої станіславська доба (1764–1795) відома своїми спробами модернізації в різних сферах, включаючи банківську систему. У 1765 р. король Речі Посполитою Станіслав Понятовський заснував Національний банк з метою розвитку торгівлі та фінансів у країні. Банк здійснював операції з обміну валют, видавав позики та відкривав депозитні рахунки. У 1775 р. було введено в обіг паперові гроші (banknotu) для зменшення використання монет (як ми зазначали вище – їх не вистачало) і полегшення торгівлі. Банкноти були випущені від імені Національного банку Польщі та підтверджувалися золотом й сріблом. Уже після поділу Речі Посполитою, у 1782 р. було створено перший міський банк у Варшаві з метою збільшення обсягів кредитування та розвитку економіки. Розпад держави наприкінці XVIII ст. зробив безглуздими всі дискусії про випуск паперових грошей і створення єдиного національного емісійного банку в сучасному розумінні [35, с. 46].

У другій половині XVIII ст. у Речі Посполитій, у т. ч. і в Галичині, створено кілька нових банківських установ. Найвідомішою банківською родиною цього періоду були Теппери. На початку XVIII ст. Петер Теппер приїхав до Варшави і заснував власний банківський дім. Його справу продовжив племінник Петер Фергюссон Теппер. У партнерстві з Петером Бланком, Теппер був посередником у наданні іноземних позик для короля Станіслава Августа, за правління якого накопичилися великі борги. Окрім банківського дому у Варшаві, Теппер мав офіс банку в Херсоні (українське місто у той час перебувало у складі тодішньої російської імперії) [36, с. 89].

Висновки. Таким чином, у Галичині в складі Речі Посполитою у XVII ст. зародилася банківська справа. Першими банкірами виступали багаті міщани, на зразок німця Валеріана Алембека, грека Костянтина Корнякта чи родини Кампіанів. Прообразами класичних у нинішньому розумінні слова банками були кредитні товариства або т. зв. побожні банки, які виконували позичкові функції. Вони спершу спеціалізувалися на іпотечних позиках і короткострокових кредитах. Першою інституцією такого плану у Львові став Вірменський побожний банк. Одночасно з розвитком торгівлі та промисловості у XVIII ст. все більшого значення стали набувати банківські установи.

Вони приймали депозити передусім від більших землевласників і надавали позики. Банківські дома навіть надавали позики польським королям і містам, зокрема Львову. Попри активізацію банківської діяльності у XVIII ст., банківська система в Галичині у складі Речі Посполитої була розвинута слабо, а юридичне регулювання стосувалося здебільшого питань нарахування відсотків за надані позики.

Список використаних джерел:

1. Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349 – 1569 рр.) Львів : Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 628 с.
2. Тимофіїв М. *Хліборобський банк. Думки про організацію платничої системи і мобільного хліборобського кредиту на Україні*. Відень: Видання Українського Союзу Хліборобів-Державників, 1922. С. 18.
3. Broński K. Instytucje finansowe i ubezpieczeniowe jako podmioty ekonomii społecznej w Galicji – zarys problematyki. *Ekonomia Społeczna*. 2018. Nr 2. S. 74. (74–81)
4. Jezierski A. *Dzieje bankowości polskiej do 1914 r. w zarysie*. *Ekonomia*. 2001. nr 1. S. 88. (S. 88–106).
5. Dr. Scharling W. von. *Bankpolitik*. Jena: Velag von Gustav Fischer, 1900. S. 7.
6. Leszczyńska C., Lisiecka Ł. *Od banku pobożnego do banków państwowych i prywatnych. Banki w Polsce, ich rola ekonomiczna, społeczna i kulturowa*. Доступно 20 травня 2023 року, <https://docplayer.pl/2526832-Od-banku-poboznego-do-bankow-panstwowych-i-prywatnych-banki-w-polsce-ich-rola-ekonomiczna-spoeczna-i-kulturowa.html>.
7. Н. Л. *Децо про гроші*. Берлін: бібліотека «Українського Слова», 1922. С. 14. (24 с.).
8. Тимофіїв М. *Хліборобський банк. Думки про організацію платничої системи і мобільного хліборобського кредиту на Україні*. Відень: Видання Українського Союзу Хліборобів-Державників, 1922. С. 19.
9. Dr. Scharling W. von. *Bankpolitik*. Jena: Velag von Gustav Fischer, 1900. S. 5.
10. Dr. Scharling W. von. *Bankpolitik*. Jena: Velag von Gustav Fischer, 1900. S. 7–8.
11. Kosieradzka E. Geneza banku centralnego na ziemiach polskich. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. 2016. Vol. LXIII. Nr 1. S. 41–42. (S. 41–60).
12. Dr. Scharling W. von. *Bankpolitik*. Jena: Velag von Gustav Fischer, 1900. S. 5.
13. Н. Л. *Децо про гроші*. Берлін: бібліотека «Українського Слова», 1922. С. 21.
14. Dr. Scharling W. von. *Bankpolitik*. Jena: Velag von Gustav Fischer, 1900. S. 5.
15. Н. Л. *Децо про гроші*. Берлін: бібліотека «Українського Слова», 1922. С. 23.
16. Kras I. Ewolucja polskiego systemu bankowego. *Saeculum Christianum*. 2006. nr 2. S. 187. (187–214).
17. Jezierski A. Dzieje bankowości polskiej do 1914 r. w zarysie. *Ekonomia*. 2001. nr 1. S. 88.
18. Kras I. Ewolucja polskiego systemu bankowego. *Saeculum Christianum*. 2006. nr 2. S. 187.
19. Morawski W. *Słownik Historyczny Bankowości Polskiej do 1939 roku*. Warszawa: Muza SA, 1998. 10.
20. Knöpfler A. *Die Anfänge der Montes Pietatis (1462–1515)*. München: Verlag der lentnerschen buchhandlung, 1903. S. 15.
21. Łopuszyński K. Idea bankowości centralnej w ostatnich latach I Rzeczypospolitej. *Roczniki nauk prawnych*. 2018. Tom XXVIII. Nr 3. S. 102. (S. 101–112).
22. Knöpfler A. *Die Anfänge der Montes Pietatis (1462–1515)*. München: Verlag der lentnerschen buchhandlung, 1903. S. 134.
23. Котлобулатова І. Банки. *Енциклопедія Львова*. Т. 1. За ред. А. Козицького та І. Підкови. Львів: «Літопис», 2007. С. 171.
24. Смірнов Ю. Вірменський побожний банк. *Енциклопедія Львова*. Т. 1. За ред. А. Козицького та І. Підкови. Львів: «Літопис», 2007. С. 394.
25. Смірнов Ю. Вірменський побожний банк. *Енциклопедія Львова*. Т. 1. За ред. А. Козицького та І. Підкови. Львів: «Літопис», 2007. С. 395.
26. Вуяк F. *Rozwój gospodarczy Galicyi (1772–1914)*. Lwów: Nakł. Księgarni poskiej Połonieckiego, 1917. S. 9. (61 s.).
27. Morawski W. *Zarys powszechnej historii pieniądza i bankowości*. Warszawa: Wydawnictwo TRIO, 2002. S. 87.

28. Kosieradzka E. Geneza banku centralnego na ziemiach polskich. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. 2016. Vol. LXIII. Nr 1. S. 43.
29. Dr. Scharling W. von. *Bankpolitik*. Jena: Verlag von Gustav Fischer, 1900. S. 265.
30. Leszczyńska C. *Zarys historii polskiej bankowości centralnej*. Warszawa: Wydawnictwo Narodowy Bank Polski, 2010. S. 4. (85 s.).
31. Dr. Scharling W. von. *Bankpolitik*. Jena: Verlag von Gustav Fischer, 1900. S. 265–266.
32. Łopuszyński K. Idea bankowości centralnej w ostatnich latach I Rzeczypospolitej. *Roczniki nauk prawnych*. 2018. Tom XXVIII. Nr 3. S. 103.
33. Kosieradzka E. Geneza banku centralnego na ziemiach polskich. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. 2016. Vol. LXIII. Nr 1. S. 43.
34. Kras I. Ewolucja polskiego systemu bankowego. *Saeculum Christianum* 13 (2006) nr 2. 187.
35. Kosieradzka E. Geneza banku centralnego na ziemiach polskich. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. 2016. Vol. LXIII. Nr 1. S. 46.
36. Jezierski A. Dzieje bankowości polskiej do 1914 r. w zarysie. *Ekonomia*. 2001. nr 1. S. 89.